

**Byggnadsminnesförklaring av Borgholms Bio, fastigheten Kamelen 1,
Borgholm, Borgholms kommun**

Beslut

Länsstyrelsen förklarar härmed Borgholms Bio på fastigheten Kamelen 1 i Borgholm, Borgholms kommun, för byggnadsminne enligt 3 kap 1§ lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen mm.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsbestämmelser:

Skyddsbestämmelser

1. Biografbyggnaden samt övriga byggnader på fastigheten får inte rivas, flyttas eller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras.
2. I biografbyggnaden får inte sådana åtgärder vidtagas som innebär ingrepp i rumsindelning och stomme. Ingrepp får inte heller göras i den fasta inredningen. Som fast inredning ingår, förutom golv, väggar, tak, dörrar, fönster och övriga snickerier även biljettkur med inredning, ljusreglering, ljudanläggning, biografstolar, skyltar och projektorer.
3. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller eller det kulturhistoriska värdet minskar. Vård och underhållsåtgärder skall utföras på ett sätt som är anpassat efter de material och tekniker som traditionellt använts.
4. Fastigheten Kamelen 1, markerad med rött på bifogade karta, bilaga 2, får inte ytterligare bebyggas. Innergården / trädgården med dess kalkstensbeläggning, kantstenar och brunn skall bevaras och underhållas så att byggnadsminnets karaktär och utseende inte förvanskas.

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen mm, lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsbestämmelserna.

Fastigheten är idag bebyggd med följande byggnader, se karta, bilaga 2.

1. Biografbyggnad, uppförd 1919.
2. Bostadshus, uppfört under 1800-talets senare del
3. F d bostadshus, uppfört under 1800-talets första hälft
4. F d stall, uppfört under 1800-talets senare del
5. Uthuslänga med f d tvättstuga, bodar och garage

Redogörelse för ärendet och motivering

Fråga om att förklara Borgholms Bio på fastigheten Kamelen 1 i Borgholm, Borgholms kommun som byggnadsminne enligt 3 kapitlet lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen mm, väcktes 1978-05-30 av dåvarande byggnadsvårdskommittén i Borgholms kommun.

1891 fick Thomas Alva Edisons uppfinning kinetoscopet patent. I och med detta gavs möjlighet att projicera bilder som för ögat uppfattades som en kontinuerlig rörelse. Uppfinningen utvecklades vidare av bröderna Lumiere så att rörliga bilder kunde visas för en större publik.

Tekniken fick en mycket snabb spridning och var en av huvudattraktionerna på Stockholmsutställningen 1897. Filmen var då ännu inte ett självständigt medium utan förekom ofta tillsammans med cirkus, varietéprogram och liknande. Men snart började kringresande försäljare av "levande bilder" dra land och rike runt med sina stora, otympliga apparater. Spelfilmer började göras i början av 1900-talet och det blev lönsamt att uppföra och driva biografen. I Stockholm och andra större städer uppfördes de första biograferna på 1910-talet. Filmerna var än så länge stumfilmer och bilderna ackompanjerades av en pianist eller en orkester. Biografsalongerna var ofta påkostade och rikt utsmyckade för att tillfredsställa publiken i de många och långa pauserna.

Biografen i kvarteret Kamelen 1 i Borgholm, Borgholms Bio, uppfördes av Einar Andersson 1919 och den första spelfilmen visades här den 23 april 1920. Han drev sedan biografen ända fram till 1973. Unikt är att byggnaden från början uppfördes för biografändamål. På landsbygden var annars det vanliga vid den här tiden att andra, befintliga lokaler tillfälligt hyrdes för ändamålet.

Utsmyckningen är sparsamt enkel med drag av nyklassicism. Fasaden mot Södra Långgatan är panelad med en liggande, fasspontad panel, indelad i tre fält som avdelas med fyra pilastrar som bär upp ett litet, profilerat tympanonfält. Fönstren har i sina övre delar en indelning med små rutor som ger karaktär av jugend. I själva biografsalongen är väggarna indelade med enkla, men vackra bröstningar och rektangulära fält. Salongen har ett sluttande golv, med mittgång och matta. En nödutgång vetter ut mot den lummiga, kalkstensbelagda innergården / trädgården och vidare mot en port i planket mot Västra Kyrkogatan.

I entrérummet finns en liten biljettkur och svängdörrar mot farstu och biografsalong. Maskinrummet ligger på övervåningen. Här finns bland annat två

projektorer, monterade här 1947 av Einar Andersson, en ringledning från biljettkuren, en anordning för att succesivt dämpa belysningen med flera äldre tekniska detaljer bevarade.

Från maskinrummet finns en liten dörr som leder in i bostadsdelen i övervåningen på hus nr 2, där Einar Andersson bodde.

Under årens lopp har vissa, smärre förändringar gjorts i inredningen. Ursprungligen var salongen inredd med träbänkar, som byttes ut mot stoppade bänkar på 1940-talet. Vissa andra moderniseringar har gjorts, t ex infördes centralvärme i början av 1930-talet, men i stort är biografen mycket välbevarad, såväl exteriört som interiört. En omfattande renovering av byggnaden genomfördes 1995, till stora delar med byggnadsvårdsmedel genom länsstyrelsens försorg och med Kalmar läns museum som antikvarisk kontrollant. I samband med detta skedde också en mindre tillbyggnad av det f d stallet, för att vid vissa tillfällen kunna nyttja detta som omklädningsrum mm.

Borgholms Bio är ett bra exempel på en lokal lösning av en företeelse som var något helt nytt och då biografen kom att bli en central del av stadens nöjesliv. Den är också ett uttryck för det sociala liv som fanns i Borgholm vid den här tiden, eftersom staden var en populär badort och hade stor förmåga att tidigt ta till sig nyheter.

Biografens närmiljö med innergård / trädgård och övriga byggnader speglar dessutom på ett tydligt sätt hur en fastighetsägare i landsortsstaden Borgholm utnyttjat sin fastighet med dess äldre, befintliga bebyggelse för att på ett finurligt sätt lösa ett arkitektoniskt problem vid planerandet och byggandet av biografen. Det är därför viktigt att för framtiden skydda såväl innergården / trädgården som de övriga byggnaderna på fastigheten för att helhetsbilden inte ska gå förlorad.

Svenska Filminstitutet har tillstyrkt en byggnadsminnesförklaring och säger bland annat i remissyttrandet: "Sverige har idag mycket få gamla biografier bevarade. En av dem är Borgholms Bio och vi anser det ur alla synpunkter synnerligen behjärtansvärt att denna unika lokal bevaras som byggnadsminne, men helst också som levande biograf....."

Nordiska museet skriver i sitt yttrande bland annat: "....Sammantaget representerar Borgholms Bio en byggnad av synnerligen stort kulturhistoriskt värde. Vid jämförelse med andra samtida samlingslokaler intar byggnaden dessutom en klar särställning och närmast unik bland äldre biograflokaler....."

Borgholms Bio, tillsammans med innergård / trädgård och övriga byggnader på fastigheten, är att betrakta som kulturhistoriskt synnerligen märklig. Länsstyrelsen anser därmed att biografen med sin närmiljö väl uppfyller kraven för en byggnadsminnesförklaring enligt 3 kap 1 § lagen (1988:950) om kulturminnen mm.

Samråd har skett med Kalmar läns museum och Borgholms kommun.

2001-01-18

221-4212-90

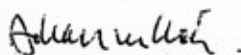
Övrigt

Enligt 3 kap 21 § lagen (1988:950) om kulturminnen mm gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas hos Länsrätten i Kalmar län, se bilaga 1.

Kjell-Håkan Arnell

Johan von Reis

Bilagor

1. Hur man överklagar
2. Karta över fastigheten

Kopia

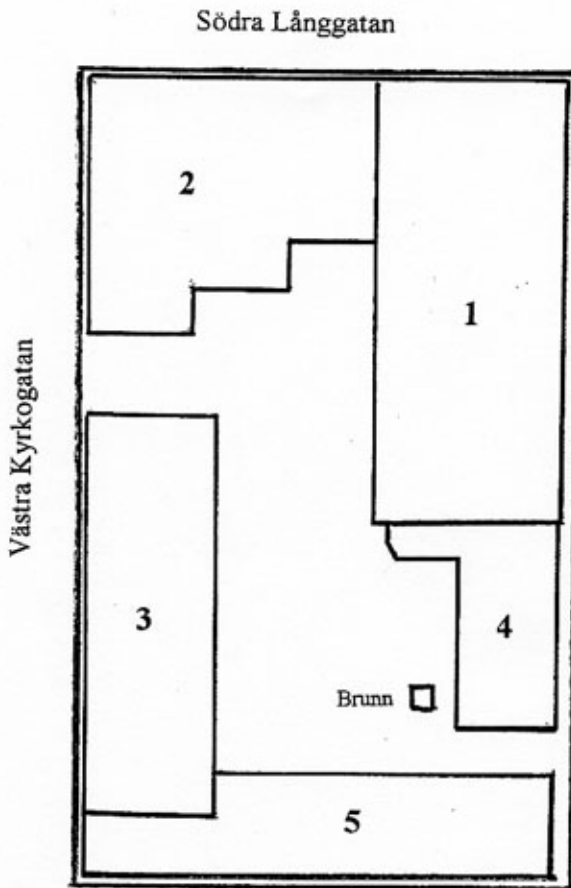
Kulturmiljöfunktionen + bil 2
Riksantikvarieämbetet + bil 1 och 2
Kalmar läns museum + bil 2
Inskrivningsmyndigheten vid Kalmar tingsrätt
Borgholms kommun + bil 2
Lantmäterimyndigheten

Med laga kraft till

Inskrivningsmyndigheten vid Kalmar tingsrätt
Riksantikvarieämbetet
Borgholms kommun
Lantmäterimyndigheten

Fastigheten KAMELEN 1 i Borgholm

1. Biografbyggnad
2. Bostadshus
3. F d bostadshus
4. F d stall
5. Uthuslänga